

अद्वैतामोदः नाम ग्रन्थे वासुदेवशास्त्रि-अभयंकरः

प्रदर्शितमेतच्छ्रीमच्छंकराचार्याणां रामानुजाचार्याणां च दर्शनम् । अधुनात्रयमुख्यसिद्धान्तावबोधसौलभ्यायैतद्दर्शनद्वयं सक्षेपेणोच्यते

१	आत्मरूपमेकमेव तत्त्वं नान्यत्किञ्चित् ।	चिदचिद्रूपशरीरविशिष्ट आत्मैक एव न तु तस्मात्तच्छरीराद्यान्यत्किञ्चित् ।
२	आत्मनोऽन्यत्किञ्चिदपि न सत्यमात्मसजातीयमात्मविजातीयमात्मनिष्ठं वा । स्वगतसजातीयविजातीयभेदत्रयशून्य एवात्मा ।	आत्मा चेतनत्वेन स्वसजातीयेभ्यो जीवेभ्योऽचेतनत्वेन विजातीयेभ्यो जडेभ्यः प्रधानादिभ्यः स्वगतेभ्यः कल्याणकारक गुणेभ्यश्च भिन्नः ।
३	स चात्मा निर्विशेषः । ईदृशस्तादृश इत्येवं केनापि प्रकारेण वक्तुं न शक्यते ।	स चात्मा सविशेषः । सर्वज्ञत्वनित्यत्वव्यापित्वादिविशेषयुक्तः सर्वज्ञो नित्यो व्यापीत्यादिशब्दैर्वक्तुं शक्यते ।
४	अत एव च स निर्गुणः । न तत्र कल्याणकारका अपि गुणा वस्तुतः सन्ति ।	आत्मा स्वभावत एवापहतपाप्मत्वाद्यनेककल्याणकारकगुणगणाश्रयः । न तत्र हेयगुणाः सन्ति ।
५	ज्ञानरूपोऽपि गुणो न तत्र वर्तते । स्वयमेव स ज्ञानस्वरूपः ।	ज्ञानस्वरूपोऽपि स ज्ञानगुणाश्रयः । गुणभूतज्ञानं च स्वरूपभूतज्ञानाद्विन्नमेव ।
६	अत एव न तत्र वस्तुतो ज्ञातृत्वम् विज्ञातृत्वोक्तिस्त्वौपचारिकी ।	अतस्तस्य वस्तुत एव ज्ञातृत्वम् । अत एव च स विज्ञातेति व्यवहियते ।
७	ज्ञेयत्वमपि तस्य नास्ति । स्वस्मिन्वाश्रयत्वस्य स्वविषयत्वस्य चासंभवात् ।	ज्ञेयत्वमपि तस्यास्त्येव । गुणभूतज्ञानस्यात्मनः सकाशाद्विन्नत्वेन तदाश्रयत्वस्य तद्विषयत्वस्य चात्मनि संभवात् ।

८	परमात्मा स्वेन रूपेण कूटस्थनित्यः । तेनैव रूपेणाद्वितीयश्च ।	परमात्मा स्वेन रूपेण कूटस्थनित्यः । चिदचिद्रूपशरीरविशिष्टरूपेण तु परिणामिनित्यः । विशिष्टरूपेणैवाद्वितीयः ।
९	अत एव ब्रह्माद्वैतमित्युच्यते ।	ब्रह्माद्वैतं तु न प्रकाराद्वैतम् । किं तु प्रकार्यद्वैतम् । ब्रह्मप्रकारीभूतानां जीवानां जडानां चानेकत्वेऽपि प्रकारिणो ब्रह्मण एकत्वात् ।
१०	परमात्मनः सन्मात्ररूपत्वात्तदभिन्नं ज्ञानमपि सद्रूपमेव नतु सद्भिषयकम् ।	तच्च गुणभूतं ज्ञानं न सन्मात्ररूपं किं तु सद्भिषयकम् ।
११	परमात्मन एव मायोपाधिकमीश्वरत्वमविद्योपाधिकं च जीवत्वम् । जडं तु प्रातिभासिकं मिथ्यैवेत्येकमेव तत्त्वम् ।	परमात्मैवेश्वरः । तच्छरीरभूतो । जीववर्गो जडवर्गश्च ततो भिन्न एवेति । चिदचिदीश्वररूपं तत्त्वत्रयम् ।
१२	परमात्मनः सकाशादभिन्नापि भिन्नेव त्रिगुणा परमात्मशक्तिरज्ञानादिपदवाच्या । तदुपहितः परमात्मा जगतो मूलप्रकृतिः ।	परमात्मनः सकाशाद्वस्तुतो भिन्नं त्रिगुणात्मकं प्रधानं जगतो मूलप्रकृतिः ।
१३	अज्ञानेन परमात्मन्येवेदं जगद्भासते । अयं विवर्तवादः ।	प्रधानमेवान्तर्यामीश्वरसांनिध्याजगदाकारेण परिणमते । अयं परिणाम-वादः ।
१४	परमात्मनिवर्तभूतं प्रातिभासिकं चेदं जगन्मिथ्यैव न तु सत्यम् ।	प्रधानपरिणामभूतं चेदं जगत्सत्य-मेव न तु मिथ्या ।
१५	अनिर्वचनीयं चेदं जगदज्ञानदोषेण भासत इत्यनिर्वचनीयख्यातिः ।	वस्तुतः सत्यमेव जगत्प्रतीयत इति सर्वत्र सत्ख्यातिः ।

१६	शुक्तिरजतस्थले स्वप्नादौ चानिर्वचनीया एवार्थाः प्रतिभासन्ते ।	शुक्तिरजतस्थले स्वप्नादौ च सत्या । एवार्थाः प्रतीयन्ते
१७	शास्त्रमपि जगदन्तर्गतत्वादसत्यमेव । तथापि तत्तत्त्वज्ञानसाधनं भवत्येव स्वाप्नपदार्थवत् ।	शास्त्रस्य सत्यत्वादेव तस्य तत्त्वज्ञानसाधनत्वम् । असत्यात्सत्योत्पत्तेरसंभवात् ।
१८	अर्थज्ञानसाधनीभूतानि प्रमाणानि प्रत्यक्षानुमानोपमानशब्दार्थापत्त्यनुपलब्धिरूपाणि षट् ।	अर्थज्ञानसाधनीभूतानि प्रमाणानि - प्रत्यक्षानुमानशब्दरूपाणि त्रीणि ।
१९	प्रमाणैश्च यज्ज्ञानं जायते तत्रान्तःकरणं ज्ञानाभिव्यञ्जकं भवति ।	प्रमाणैर्जायमानं ज्ञानं च वस्तुत एव जीवनिष्ठम् ।
२०	परमात्मनः सकाशादभिन्नानां जीवानामपि परमात्मदेव ज्ञानस्वरूपत्वं न तु वस्तुतोज्ञानाश्रयत्वम् किंत्वन्तःकरणोपाधिकं ज्ञातृत्वम् ।	परमात्मनः सकाशाद्भिन्नाः परमात्मशरीरभूता जीवा अपि ज्ञानस्वरूपा तम् । ज्ञानगुणकाश्चेति तेषां वस्तुत एव ज्ञातृत्वम् ।
२१	ज्ञानाश्रयत्वेन भासमानोऽहमर्थो न । जीवात्मा । किंत्वन्तः करणविशेषोऽहंकारः ।	ज्ञानाश्रयश्चाहमर्थो जीव एव न तु तदतिरिक्तोऽहंकारो ज्ञानाश्रयः ।
२२	जीवो विभुः ।	जीवोऽणुः ।
२३	स्वरूपत एव तस्य सर्वशरीरावयवेषु व्याप्तिः ।	ज्ञानद्वारा च तस्य सर्वशरीरावयवेषु व्याप्तिः ।
२४	जीवश्च ब्रह्मस्वरूप एवेत्येक एव । जीवानेकत्वं त्वौपाधिकम् ।	जीवा वस्तुत एव नानाविधाः । जीवाद्वैतं तु प्रकाराद्वैतम् ।
२५	साधनचतुष्टयसंपत्त्यनन्तरं ब्रह्मविचारारम्भः ।	कर्मस्वरूपज्ञानानन्तरं ब्रह्मविचारारम्भः ।

२६	प्रत्यक्षसामग्रीसंनिधाने शब्दोऽपि प्रत्यक्षज्ञानं जनयति ।	शब्दाज्जायमानं ज्ञानं परोक्षमेव न तु कदाचिदपि प्रत्यक्षम् ।
२७	महावाक्यादिभिरात्मस्वरूपसाक्षात्कारे सद्य एवाविद्यानिवृत्तिः ।	महावाक्यादिजन्योपासनादार्ढ्येन परमात्मा प्रसन्नो भवति ।
२८	सुखदुःखातीतात्मसाक्षात्कारे लौकिकशरीरसत्त्वेऽपि जीवत एव मुक्तिः।	तथापि लौकिकशरीरसत्त्वे सुखदुःखानुभवावश्यकत्वान्न कदापि जीवतो मुक्तिः ।
२९	प्रारब्धकर्मक्षये शरीरत्यागे सति । स्वस्वरूपेणावस्थितिर्भवति ।	प्रारब्धकर्मक्षये लौकिकशरीरत्यागे दिव्यदेहप्राप्त्या परमात्मना सह परमं साम्यं भवति ।
३०	इयं विदेहमुक्तिः	इयमेव मुक्तिः ।
३१	मुक्तावहंभावो नास्ति ।	मुक्तावप्यहंभावोऽस्त्यैव ।
३२	मुक्तौ जीवब्रह्मणोर्भेदो नास्ति ।	मुक्तावपि जीवब्रह्मणोर्भेदोऽस्त्येव ।
३३	अस्यामवस्थायां न लेशतोऽपि दुःखं नापि सुखं भवति ।	अस्यामवस्थायां दुःखलेशेनाप्यसंभिन्नं सुखाधिक्यमनुभूयते ।